

CONCEPCIÓ IRIBARREN

JOSEP PELLA I FORGAS
i la seva època

JOSEP PELLA I FORGAS
i la seva època

CONCEPCIÓ IRIBARREN

© d'aquesta edició:
Ajuntament de Begur

© del text:
Concepció Iribarren

© de les fotografies:
els seus autors

Fotografies de Portada:
Josep Pella i Forgas.
Historia del Ampurdán.
Ed. Facsimil 1980. Olot. Imp. Aubert.
AMP.
La torre de can Pella i Forgas.
Comercial Prat.
Col·lecció Pedrito Carreras.

Disseny i maquetació:
Impremta Palafrugell, s.l.

Impressió:
Impremta Palafrugell, s.l.

Data d'edició:
Novembre de 2018

SUMARI

1. INTRODUCCIÓ.....	6
2. JOSEP PELLA I FORGAS I LA SEVA ÈPOCA	8
3. L'HOME DE LLETRES	12
4. L'HISTORIADOR	17
5. EL POLÍTIC	22
6. L'ADVOCAT I JURISTA	30
7. EL PELLA I FORGAS CIUTADÀ	33
Bibliografia.....	36
Annex i Agraïments	38

1. INTRODUCCIÓ

El 9 d'octubre de 2018 es complien 100 anys de la mort de Josep Pella i Forgas (1852-1918), begurenc il·lustre i advocat de professió, que també exercí com a polític. Fou autor de 10 llibres, 9 opuscles, una quarantena d'articles i uns quants poemes. Alguns dels articles varen ser publicats en revistes que ell mateix havia fundat i, al llarg de la seva vida pública, va presidir més de mitja dotzena d'institucions com l'Ateneu Barcelonès o l'Acadèmia de Bones Lletres, a més de ser un dels fundadors de l'Acadèmia de la Llengua Catalana. I no tan sols això, sinó que també cultivava la pintura i restaurava pintures i objectes antics.

El seu llibre més conegut, i que encara té un lloc prominent a les prestatgeries de moltes famílies empordaneses, és sens dubte, la *Historia del Ampurdán*, obra només per la qual ja mereix un lloc en la galeria de personatges il·lustres de Begur i, per extensió, de Catalunya. Però donant un cop d'ull a tota la bibliografia constatem que, a més de la història, hi ha altres temes de primer ordre que varen ocupar l'escriptor com són el catalanisme, la política i el dret.

Per aproximar-nos a la figura de Pella i Forgas, autor que cultiva tantes disciplines de les ciències socials i les arts, ens hem adreçat a la bibliografia existent sobre l'historiador i advocat. Aquí ens trobem amb la dificultat que la majoria de treballs, d'altra banda excel·lents, estudien un vessant o altre de la seva personalitat, i que, a més, en ser escrits per historiadors i experts, donen per descomptat un coneixement del context històric de la vida de Pella i Forgas, circumstància que fa que, ja entrats en el segon decenni del segle XXI, no ens sigui fàcil de comprendre una personalitat tan polifacètica i tan lligada a una època.

Tanmateix, a través dels apunts biogràfics de què disposem, sí que queda ben dibuixat un personatge, el del begurenc, que resident a Barcelona, torna a Begur a gaudir de la pau de la vila nadiua, a la casa pairal del Pedró, un mas amb torre de defensa al centre el poble, en la plaça que ara porta el seu nom.

«Recordo molt bé que aleshores En Pella i Forgas l'hauríeu vist venint de Barcelona, baixar de la tartana a plassa, amb un feix de llibres sota el bras, la maleta plena de documents, seriós, com preocupat, anant-sen de dret a la... torra (...) a la seva casa pairal del Padró (...). Allà, en aquesta torra de la Plassa del Padró s'endinsava el futur historiador de la nostra regió a reposar, boi treballant, de les feixugues tasques del seu bufet barceloní d'advocat (...).

En Pella i Forgas anava omplint les pàgines inspirades i eloqüents de la seva obra immortal.» Així ens el descriu Salvador Raurich, en el seu *Homenatge a En Josep Pella i Forgas*.¹

Alhora, Josep Pla, el gran cronista de l'Empordà, en el capítol d'*El meu país* dedicat a Begur hi fa una obligada referència: «També m'és impossible no evocar la figura del senyor Pella i Forgas, assegut en una cadira de braços, un braser als peus, l'aigua de marialluïsa al costat, llegint documents apassionats i obscurs per a la seva "Historia del Ampurdán".»²

La pregunta que ens fem, com a punt de partida d'aquest treball, és quina era la veritable personalitat que hi ha darrere l'home que els seus contemporanis de Begur veien arribar de Barcelona per anar a tancar-se a la torre per investigar i escriure la seva obra més emblemàtica.

Amb aquest quadern ens agradaria, a través dels seus escrits, els testimonis que ens parlen de la seva vida, i els treballs dels estudiosos que han fet entenedores la seva vida i la seva obra, poder definir l'home darrere el personatge. I per això creiem que és imprescindible fer unes pinzellades dels temps que li van tocar viure: al capdavant, tots som fills d'una època. A partir d'aquí anirem analitzant totes les cares d'aquest begurenc tan polièdric, sense oblidar que totes pertanyen a la mateixa persona: una gran personalitat que va deixar un important llegat per a les generacions que hem seguit.

Imatge de la Torre de Can Pella i Forgas, casa natal de Josep Pella i Forgas, abans de la seva restauració, declarada Bé Cultural d'Interès Nacional. FOTOGRAFIA CARRERAS. COL·LECCIÓ PEDRITO CARRERAS.

¹ Salvador RAURICH: *Homenatge a En Josep Pella i Forgas, 1852-1918. Historiador de l'Empordà. Jurisconsult, fill il·lustre de Bagur*, Barcelona, DEO, 1924, p.10.

² Josep PLA: *El meu país. Obra Completa*, vol. 7, p. 684

2. JOSEP PELLA I FORGAS I LA SEVA ÈPOCA

L'època que li va tocar viure a Pella i Forgas va ser políticament convulsa i culturalment molt fructífera.

L'onze de febrer de 1852, quan l'escriptor va néixer a Begur, a Espanya hi regnava Isabel II, amb una alternança de governs moderats i progressistes, per la via insurreccional, i amb el rerefons del conflicte que provocà les Guerres Carlines al llarg de més de tres decennis en ple apogeu (feia només tres anys que s'havia posat fi a la segona carlinada).

El 1868 es va produir la Revolució de Setembre, coneguda com *La Gloriosa*, que enderrocava la monarquia borbònica i donava pas a l'anomenat Sexenni democràtic (1868-1874), etapa de signe marcadament progressista, però minada per una gran inestabilitat política i social (canvis de règim, Tercera Guerra Carlina, Guerra de Cuba, Revolta Cantonalista...). Pella i Forgas estava en plena joventut i residia a Barcelona, on, el 1870, amb 18 anys, cofundava la Jove Catalunya, un grup obertament catalanista de caire literari i entrava al Col·legi d'Advocats de Barcelona amb la carrera de dret acabada.

El mateix any 1870, amb Amadeu de Savoia es va instaurar una nova dinastia a Espanya però no es va poder afiançar i el monarca va acabar abdicant. El 1873 es proclamà la Primera República (1873-1874), també de curta durada per la paràlisi política causada per les dissensions entre centralistes i federalistes i l'oposició de sectors monàrquics, partidaris de restaurar els destronats Borbons.

Enderrocada la República, el 1874 es restaurà la monarquia amb Alfons XII (1875-1885), que continuaria amb la regència de Maria Cristina (1885-1902) i el regnat d'Alfons XIII (1902-1931). S'establí un règim constitucional amb alternança —aquest cop pactada— de governs liberals (progressistes) i conservadors (moderats) sobre la base d'una xarxa caciquista per a l'obtenció de vots. La Tercera Guerra Carlina (1872-1876) acabava amb la derrota de l'exèrcit carlí. El 1898, la signatura del Tractat de París, que posà fi a la Guerra de Cuba i certificà la pèrdua de les darreres colònies —Cuba, Puerto Rico i Filipines—, donà pas a una crisi general que s'intentà superar mitjançant polítiques regeneracionistes i que va comportar l'enfortiment del republicanisme i el catalanisme polític, alhora que els moviments sindicals guanyaven força a les zones industrials.

A Catalunya, fruit dels moviments catalanistes, el 1892 s'aprovaven les Bases de Manresa i el 1901 es constituí la Lliga Regionalista, en la qual milità Pella. El 1914, el catalanisme va aconseguir que s'unissin les quatre diputacions provincials catalanes en la Mancomunitat de Catalunya (1914-1925) regida per Prat de la Riba i Puig i Cadafalch.

Veiem doncs, que en 66 anys de vida (1852-1918) Pella i Forgas veié derrocada una monarca per una revolució, l'abdicació d'un altre monarca, l'adveniment d'una república de curta durada i la Restauració de la monarquia borbònica; alhora que també li tocà viure el conflicte carlí, amb alçaments i una guerra, i, el 1898, la pèrdua de Cuba —amb tanta relació amb Begur—, que suposava que Espanya havia de renunciar a les colònies d'ultramar. A Catalunya, el moviment catalanista, del qual el begurenc fou part activa des de ben jove, cristal·litzava en la Mancomunitat.

Josep Pella i Forgas va néixer a Begur l'11 de febrer de 1852 en una família benestant. Fill de Francesc Pella Mauri i Victòria Forgas Elias, era el primogènit i tenia dos germans, Pere i Joaquim.

L'avi patern era un propietari ric i la família materna, els Forgas, eren comerciants de corall, activitat que en aquells moments havia entrat en crisi, fet pel qual la família va establir a Palafrugell una fàbrica de taps de suro.

El pare, Francesc Pella, tenia negocis i, els anys seixanta del segle XIX, es traslladà amb tota la família a Barcelona. Josep Pella i Forgas va anar a escola als Escolapis i, acabat el batxillerat, va començar els estudis de dret a la Universitat de Barcelona. En aquesta època d'estudiant comença la seva recerca històrica pels arxius, quan és a Barcelona, i cercant dades arqueològiques a Begur, poble al qual retorna per les vacances.

Carrer Sant Pere més Alt, número 4, on la família Pella vivia a Barcelona.
FOTO XAVIER BADIA.
WIKIMEDIA COMMONS.

El 1870, només amb divuit anys, va acabar la carrera de dret i entra al Col·legi d'Advocats de Barcelona. El mateix any també va fundar, juntament amb companys del mateix tarannà, la Jove Catalunya, entitat cultural catalanista. L'any 1870 va ser, doncs, un any decisiu en què el jove Pella començà la seva carrera professional com a advocat, alhora que, integrat en la vida cultural de la ciutat, entrà a formar part d'una associació cultural. Paral·lelament, continuava les seves investigacions històriques, fruit de les quals en un parell d'anys ja començaria a publicar articles.

Ben aviat, l'exercici de l'advocacia li va començar a donar prestigi. I així, establert a la Ciutat Comtal, mai no va trencar el vincle amb Begur. A Barcelona, es va casar amb Assumpció Tort Martí, amb qui va formar una família amb quatre fills: Maria, Ramon, Josefina i Josep Antoni.

El brillant advocat begurenc va continuar compromès amb el catalanisme, al mateix temps que anava publicant articles a les revistes de l'època.

El 1882 va entrar a formar part del sector més conservador del Centre Català i l'11 de gener de 1885 participà en el miting a la Llotja de Cereals de Barcelona per a protestar contra el tractat de comerç amb la Gran Bretanya que s'estava negociant i també en la comissió que lliurà el Memorial de Greuges al rei Alfons XII el 10 de març de 1885.

El 1888 va signar el *Missatge a la Reina Regent*, document signat per 2.601 persones d'arreu de Catalunya i dirigit a la regent Maria Cristina, en el qual es demanava autonomia per a Catalunya. El 1889 participà activament a la campanya encaminada a a lluitar pel manteniment del dret civil català.

Es decantà cada cop més cap als sectors més conservadors del catalanisme i, el 1899, s'integrà al Centre Nacional Català i, finalment, el 1901, a la Lliga Regionalista.

Fou elegit diputat independent per la província de Girona el 1896, tot i que el govern de Madrid s'oposà a l'aprovació de la seva acta. El 1901 va ser elegit regidor de l'Ajuntament de Barcelona i el 1905 es va presentar a les eleccions a diputat per Barcelona per la Lliga Regionalista, però no aconseguí prou vots. Aleshores, va ser acusat d'intentar manipular les actes electorals per tal de sortir elegit, un dels capítols més controvertits de la seva vida, i per això va ser expulsat de la Lliga.

Al llarg de la seva vida no va deixar d'escriure articles a les revistes i llibres jurídics i d'història.

Així, el 1883 veia la llum la seva monumental *Historia del Ampurdán* i el 1916 sortia el primer volum (de quatre) del *Código civil de Cataluña. Exposición del derecho catalán comparado con el Código Civil español*.

Va ser president de fins a set entitats barcelonines com l'Ateneu Barcelonès (1893-1894) i la Societat Econòmica Barcelonesa d'Amics del País (1900-1901), a més de ser fundador de l'Acadèmia de la Llengua Catalana (1881).

La tardor del 1918 va passar uns dies a Begur per participar en la Festa Major. En tornar a Barcelona, va ser una de les primeres víctimes de l'epidèmia de la grip mal anomenada *espanyola*. Va morir el 9 d'octubre, assistit per Daniel Girona i Llagostera, metge amic del seu fill Ramon. Els darrers anys de la seva vida havia passat llargues temporades a Begur.

Ateneu Barcelonès a l'actualitat, entitat que Pella i Forgas va presidir el 1893-1894. WIKIMEDIA COMMONS

3. L'HOME DE LLETRES

En l'àmbit de les lletres, a Pella i Forgas li tocà viure una època molt fecunda a cavall entre la Renaixença, el modernisme i el noucentisme. Pella havia nascut en plena Renaixença, moviment que, amb influències del romanticisme francès i l'historicisme alemany, havia convertit la literatura catalana en una literatura culta. Jacint Verdaguer (1845-1902), poeta amb qui el beguerec va tenir una gran amistat, va posar les bases del català com a llengua literària moderna.

Amb l'idealisme romàntic en crisi, al tombant de segle, Pella va veure també com sorgia el modernisme, que volia trencar amb el passat i que va constituir un camp fecund d'investigació ideològica, artística i literària. I cap al 1906, una part de la classe intel·lectual inicià un període de col·laboració amb els polítics de la Lliga Regionalista, que fructificà en el noucentisme. Eugeni d'Ors (1881-1954), amb el *Glosari*, va ser el dissenyador de les línies mestres del programa catalanista i classicista que es basava en la raó, l'ordre i la mesura.

Pel que fa a la llengua, el procés de normativització lingüística, era un tema que preocupava molt el nostre autor, que va arribar a ser secretari de la primera l'Acadèmia de la Llengua Catalana. Aquesta institució, dissortadament, va tenir una vida molt curta ja que fou fundada el 1881 i dissolta el mateix any per dissensions internes. Segurament, una de les grans paradoxes de l'autor és que gran part de la seva obra és escrita en castellà, tot i les seves inquietuds en el sentit de normativitzar i eixamplar l'ús de la llengua, fet que exemplifica les contradiccions de l'època. El problema de la normativa de la llengua no quedaria resolt fins que Pompeu Fabra publicués el *Diccionari ortogràfic* (1917) i la *Gramàtica catalana* que va veure la llum el 1918, justament l'any de la mort de Pella i Forgas.

El compromís cultural

Com a home de lletres, Pella i Forgas és un dels exponents de la Renaixença, i dins d'aquest moviment cal entendre especialment les seves obres històriques, com veurem més endavant. D'altra banda, tot i que el gruix de la seva obra forma part dels àmbits de la història o del dret, com a home de lletres va ser col·laborador en una desena de revistes, així com també es va involucrar en entitats de caire literari i cultural de signe catalanista. En aquestes

activitats, el compromís amb la cultura va donar pas progressivament al compromís polític, que tractarem en una altra secció.

Amb 18 anys, resident a Barcelona i acabada la carrera de dret, és un dels membres fundadors la Jove Catalunya (1870-1875), gestada en tertúlies de cafè, el primer grup que es declara obertament catalanista. Els altres fundadors varen ser Àngel Guimerà, Pere Aldavert, Joaquim Riera i Bertran, Josep Roca i Roca, Lluís Domènech i Montaner, Francesc Matheu, Ramon Picó i Antoni Aulèstia. La Jove Catalunya tenia uns 50 socis. Inicialment, l'entitat tenia un caràcter exclusivament literari, però no es va poder mantenir al marge del debat polític i això va provocar la seva dissolució el 1875.

El 1870, el grup va decidir editar el setmanari *La Gramalla*, que pretenia omplir un buit en la premsa escrita en català i advocava fermament per un catalanisme literari, el qual, al seu torn, es debatia per si havia de convertir-se un catalanisme polític. Aquest conflicte no resolt va posar fi a *La Gramalla*, on Pella exercí tasques organitzatives, el mateix 1870.

Desapareguda *La Gramalla*, Pere Aldavert, Àngel Guimerà i Francesc Matheu s'organitzen per publicar *La Renaixensa*, que veu la llum el febrer del 1871 (a partir del 1876 *La Renaixensa*). Dins d'una actitud de total defensa de la llengua i dels costums catalans, intentà mantenir-se neutral en els aspectes polítics, però era de fet l'òrgan de referència de la política regionalista catalana. Pella i Forgas hi col·laborà amb articles d'investigació històrica i amb tres poemes.

Una altra publicació on el beguerec col·laborava va ser la *Revista de Gerona* (1876-1895), on feia les seves aportacions juntament amb altres historiadors gironins.

Frontis del num. 4 del 6 de juny de 1870 de «La Gramalla». ARXIU DE REVISTES CATALANES ANTIGUES.

«La Renaixença», gener de 1881. Capçalera de Domènech i Montaner. ARXIU DE REVISTES CATALANES ANTIGUES.

Cartell del cinquantenari Jocs Florals, el 1908. Pella i Forgas participà en els Jocs el 1876.

Una altra de les manifestacions culturals catalanistes en què Pella i Forgas participà són els Jocs Florals (reinstaurats a Barcelona el 1859), en els quals el seu estudi històric *Catalunya francesa* fou premiat el 1876.

El 1880 tenia lloc a Barcelona el Primer Congrés Catalanista per tal de fixar l'ideari catalanista, responent a un article de Valentí Almirall, un federalista progressista i director del *Diari Català*. Hi van participar 1.282 congressistes de diferents tendències, entre aquests els homes de *La Renaixensa*, que finalment abandonaren les sessions perquè no es volien comprometre en la participació política.

Del Congrés en sortí la creació de l'Acadèmia de la Llengua Catalana, de la què Pella i Forgas en va ser secretari. L'Acadèmia va néixer el 1881 amb la intenció de posar fi al desgavell ortogràfic que es feia palès en publicacions i certàmens en llengua catalana. Pella i Forgas s'hi va comprometre a fons perquè considerava la qüestió de la normativa de la llengua de primordial importància. Per això, sota la presidència de Milà i Fontanals, el begurenc va accedir a la secretaria. Malauradament, les disputes polítiques i els desacords filològics van fer que la institució solament tingués uns mesos de vida.

Una altre acord del Congrés va ser el de fundar el Centre Català, com una entitat de caire científic i artístic, per defensar els interessos de Catalunya. El Centre es constituí l'any 1882, i Pella i Forgas hi entrà i s'enquadrà en el sector més conservador. Des del principi les diferències ideològiques però, feien difícil la coexistència de les diverses tendències que el Centre Català pretenia aglutinar. I, paral·lelament, resultava cada vegada més difícil defensar els interessos de Catalunya des d'entitats de caràcter purament cultural. Pella i Forgas, aleshores ja tenia la convicció que calia participar activament en política. El gener del 1884 el Centre Català es va constituir en partit polític per vertebrar un front reivindicatiu català ampli.

L'historiador entre la poesia i la sardana

L'idealisme romàntic de la Renaixença havia tocat de ple Josep Pella i Forgas, qui no es va estar de fer algunes incursions en el camp de la poesia. A principis de la dècada del 1870 va publicar tres poemes a *La Renaixensa*: *L'àngel del sepulcre*, *La jove Catalunya* i *Ma germana*.

Volem reproduir aquí algunes estrofes de *La jove Catalunya*,³ poema d'una vintena d'estrofes:

LA JOVE CATALUNYA

Donaume pèls meus llabis la dolça poesia
voldria alas al cor, com un auCELL,
que puja fins als núvols, confosa l'armonia
la llum per tot me volta...
vull cantar de ma patria l'somni bell.
[...]

Ja may moren los pobles; sobre despulls y cendras
dels segles ya caiguts lo blat sembram,
la terra no es pas borda y ab las espigas tendras
quan la tardor arriba,
las nissagas d'avui nos hi avidám.

¿Què hi fá si demunt passa lo vent de la centuria?
No apagará en la llar lo sant caliu,
malgrat el despotisme, la fé de la velluria,
la patria en las montanyas,
com esparver salvatje farà el niu.

Si, guarda per exemple las planas de ta historia
y ta llengua al ressó dels Jochs Florals,
y tot treballant, canta la llibertat la gloria
y en nova primavera
veurás com florirán los quatre pals.

El patriotisme romàntic que impregna el poema, escrit el març de 1872, quan Pella i Forgas només tenia vint anys, diu molt de les inquietuds del jove advocat. En aquest poema s'apleguen l'interès per l'estètica, la llengua, la història, la llibertat (fonament del dret) i la pàtria. Sembla un poema programàtic de totes les activitats i disciplines que l'autor desenvoluparà al llarg de la seva vida.

També veiem en el poema, totes les característiques del romanticisme de la Renaixença. Així, Pella i Forgas és l'exponent d'un moviment que, estèticament, aviat s'esgotaria, però en relació amb el qual el begurenc és molt proper als fundadors. Cal recordar que *La pàtria* d'Aribau, de la qual

³ La jove Catalunya. La Renaixensa 9, Barcelona, 20-V-1873, pp.112-114.

trobem reminiscències a *La jove Catalunya*, considerat el primer poema del moviment, data del 1833.

D'altra banda, en la *Historia del Ampurdán*, publicada el 1883, que analitzarem més endavant, el begurenc, com a historiador, va tractar la sardana i es va remuntar als seus orígens. Va intentar construir una història de la sardana, que amb criteris actuals és molt discutible ja que Pella apel·lava a un folkore molt llunyà i es va remuntar fins als faraons de Karnak. L'estructura actual de la sardana es deu a Pep Ventura (1817-1875), seus orígens medievals encara avui són però els incerts i, de fet, el primer document escrit on figura la paraula «sardana» és del segle XVI.

Tanmateix, el mèrit de Pella i Forgas és que afirma rotundament que la sardana és el nostre ball nacional, amb la qual cosa la posa en el centre d'atenció del catalanisme, que, en bona mesura, desconeixia el ball. Amb això es converteix en el pioner de la sardana com a ball nacional i així li ha estat reconegut en els àmbits sardanistes.

De l'apologia de la sardana que el begurenc va fer al seu emblemàtic llibre d'història se'n fan ressò tres poetes catalans: Jacint Verdaguer, Ramon Masinfern i Joan Maragall.

El poema *L'Empordà*, Verdaguer el dedica a Pella i Forgas, amb qui entaulà una gran amistat, fins al punt d'esdevenir padrí de Ramon Pella, fill de l'historiador. En el poema, Verdaguer recorre a imatges descrites a la *Historia del Ampurdán*.

Ramon Masinfern, inspirat així mateix per l'obra del begurenc, compon un poema titulat *La sardana*. I Joan Maragall, el 1892, envià als Jocs florals un poema titulat també *La sardana*.

Es tracta del poema que comença amb els famosos versos: «La sardana és la dansa més bella / de totes les danses que es fan i es desfan». Més endavant en el poema ja dona per descomptat que és el ball nacional de Catalunya, amb la qual cosa es fa palès que l'afirmació que Pella i Forgas havia apuntat el 1883 a la seva *Historia del Ampurdán* és ja una realitat. Així doncs no és gens arriscat considerar-lo un pioner en aquest aspecte.

Il·lustració del capítol sobre la sardana a la «Historia del Ampurdán», edició facsimil de 1980, p. 45. AMP.

4. L'HISTORIADOR

De ben jove, Pella i Forgas ja es va interessar per la història i dedicava el seu temps d'oci a la recerca de documents i dades, tant si era a Begur, com a Barcelona, on passà moltes hores immers en l'ingent fons documental de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, aleshores situat al palau dels comtes de Barcelona. Aquesta afició l'acompanyà tota la vida, fruit de la qual, publicà una gran obra, la *Historia del Ampurdán*, i més d'una trentena d'articles.

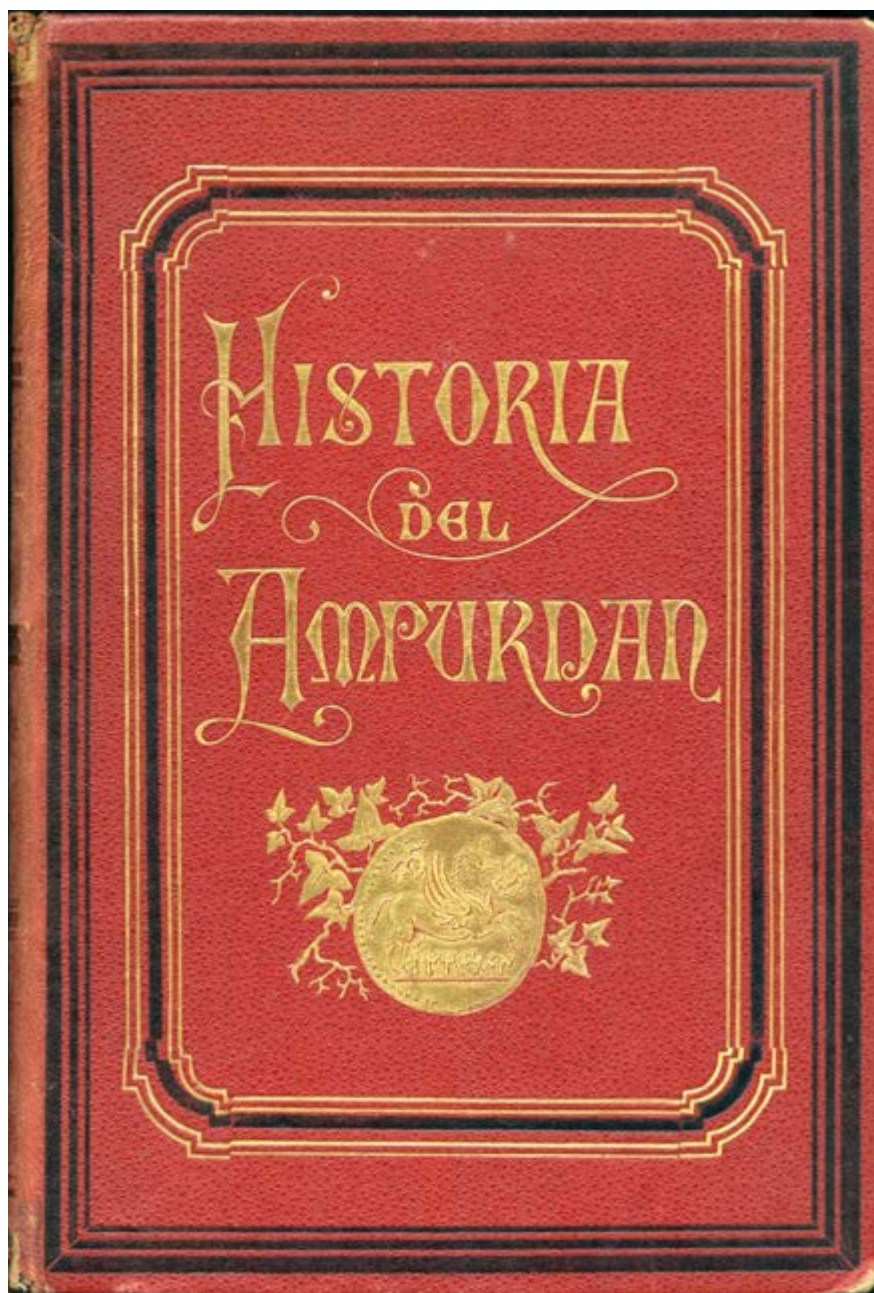
«Historia del Ampurdán»

Com a home de la Renaixença, Pella i Forgas beu de l'historicisme alemany, corrent historiogràfic que interpreta els fenòmens humans com a resultat exclusiu del desenvolupament històric; interpretació que dona lloc, al seu torn, a un sentiment nacionalista.

Armat amb la metodologia historicista, Pella es proposa efectuar una exploració sistemàtica dels fets artístics, tècnics, polítics, i fins i tot científics i religiosos, que com a fenòmens humans són històrics. L'historiador no hi ha d'imposar esquemes previs: ha de ser el passat que parli, a través dels documents que aporta. Pella també hi incorpora històries populars, corrandes i tradicions, que, considerades com a tals i diferenciades dels documents històrics, però també fruit de la història, aporten llum al fenomen històric, dintre de la línia de la historiografia historicista. Acota el camp d'estudi al seu Empordà

Sortida a les Gavarres. A la dreta, Josep Pella i Forgas. Principi del segle XX. ARXIU MUNICIPAL DE PALAFRUGELL. COL·LECCIÓ HERIBERT FELIU.

Volum de «Historia del Ampurdán», editat el 1833.
AMP

natal, però metodològicament, el microcosmos empordanès li serviria de base per analitzar, al llarg de tota la seva vida, la civilització catalana, que era l'objecte d'estudi que l'empenyia a investigar.

El llibre és remarcable per la gran quantitat de dades arqueològiques que aporta, amb un inventari complet de jaciments i noves troballes. De fet, l'aportació de Pella a l'arqueologia catalana és de capital importància i encara més des de l'actualitat quan moltes de les restes a què fa referència ja han desaparegut. Aquesta aportació li ha estat reconeguda per diversos autors, especialment per Badia i Homs, el qual posa en relleu el peculiar estil de recerca del begurenc. «No hi ha dubte que l'historiador de Begur havia de posseir l'aptitud peculiar, no exempta d'intuïció (...) que li permetia descobrir l'emplaçament de llocs arqueològics desconeguts. És una facultat que, d'altra banda, s'aconsegueix o es millora només amb l'experiència, fruit de prospeccions continuades sobre el terreny.»⁴

La *Historia del Ampurdán* excel·leix i posa l'èmfasi en la prehistòria i l'Edat Mitjana, en canvi, no aprofundeix en els segles XVII i XVIII, on acaba, però aquesta particular disposició li serveix per a analitzar els trets que, segons Pella i Forgas, conformen la civilització catalana.

D'altra banda, l'obra és una delícia de llegir, tant per la bellesa del volum, il·lustrat amb molt encert, els epígrafs al principi de cada capítol, que permeten anar als paràgrafs que al lector li interessin i, sobretot, per l'estil literari. Cal remarcar, que algunes de les il·lustracions les va realitzar el mateix Pella.

A més, introdueix temes recurrents en la historiografia empordanesa, com és ara la ubicació de la desapareguda ciutat de Cypsela, citada en el poema d'Aviè. Les històries populars confereixen al llibre un gran interès literari.

D'excursió a la serra dels Perduts a principi del segle XX.
A l'esquerra, Josep Pella i Forgas.
ARXIU MUNICIPAL DE PALAFRUGELL. COL·LECCIÓ HERIBERT FELIU.

⁴ Joan BADIA I HOMS: Josep Pella i Forgas, precursor de la investigació arqueològica a l'Empordà, a «Estudis sobre temes del Baix Empordà», num 3, Sant Feliu de Guíxols, Institut d'Estudis del Baix Empordà, 1984, p. 192.

Il·lustració de l'edició facsimil de 1980 de «Historia del Ampurdán», p.577 i p. 741. AMP.

ri i etnogràfic, que no perd vigència. Des d'aquí animem el lector d'aquest llibret a llegir la *Historia del Ampurdán*, de ben segur hi trobarà punts d'interès.

El llibre es publicà el 1883, però el begurenc hi treballava ja des de la seva època d'estudiant esmerçant moltes hores a recórrer la comarca a la recerca de dades, però no va ser fins un decenni més

tard que la va acabar. Hi ha una segona edició facsimil de 1980, editada a Olot.

L'obra rebé tant elogis, com el de Prat de la Riba (1905), com crítiques, la més ferotge de Torroella i Plaça (1892), en gran part fruit del posicionament d'aquests crítics envers els mètodes de la historiografia historicista.

Altres estudis històrics

Mentre ja treballava en la *Historia del Ampurdán*, Pella i Forgas va anar publicant altres llibres, i diversos articles, alhora que feia conferències de tema històric.

Juantament amb Josep Coroleu va publicar *Las Cortes Catalanas* (1876), *Lo Sometent* (1877) y *Los Fueros de Cataluña* (1878,) tres llibres de temàtica complementària.

A *Las Cortes Catalanas*, els autors estudien l'evolució de les Corts Catalanes, on ressalten el regnat de Pere II en què els tres Braços de les Corts hi seien per dret propi. També hi fan un estudi comparatiu amb altres corts europees i conclouen que Catalunya era capdavantera en llibertats, adquirides pel pacte amb el sobirà i no per la força de les armes.

Josep Coroleu, coautor de diversos llibres d'història amb Pella i Forgas.

A *Los Fueros de Cataluña* i *Lo Sometent* tornen a insistir que les constitucions, usos, i costums eren pactades entre el sobirà i els seus súbdits, i obligaven ambdues parts en el compliment.

A *Establiment per Jaume I del Consell de Cent de Barcelona*, article escrit en solitari per Pella i Forgas per al Primer Congrés d'Història d'Aragó, l'any 1909, analitza com Jaume I transforma la Ciutat Comtal mitjançant un consell no només de nobles sinó també de prohoms, majors i menestrals; en l'esperit de la llibertat catalana.

Com veiem, al llarg del temps, Pella i Forgas incideix en la particularitat de la civilització catalana fonamentada en el pactisme dels súbdits amb el sobirà, en què els primers adquireixen llibertats sense recurs a les armes; unes llibertats vinculades a les lleis, usos i costums.

A tot el conjunt de l'obra històrica de Pella i Forgas, hi percebem de nou una exemplificació del programa de la Renaixença. Es trobem davant d'una anàlisi idealitzada del passat medieval, on hi destaquen conceptes i manifestacions constitutius de la identitat catalana, alhora que intenta definir un «esperit nacional» amb la legislació, els usos i costums i el patrimoni històric i arqueològic.

La història del periodisme

El 1879, Pella i Forgas va publicar a la revista *La Renaixensa* quatre entregues d'un article que portava per títol *Periodisme. Estudis històrics del de Catalunya*. L'historiador, sempre amatent a qualsevol activitat humana que tingué un desenvolupament històric i sent ell mateix part integrant dels moviments socials que es difonien a través de nombroses publicacions, va considerar que una història del periodisme de Catalunya aportaria molta llum al coneixement històric del país en general. I amb la vocació pedagògica que el caracteritzava, es va embarcar a fer un estudi de la premsa des dels seus orígens. L'historiador i periodista Jaume Guillamet (1984), considera Pella i Forgas el pioner de la recerca sobre comunicació a Catalunya.

El treball analitza l'evolució del periodisme català, des dels seus inicis fins al 1868. Pella va repassar minuciosament les publicacions que havien aparegut al llarg dels períodes estudiats i que es podien considerar premsa, malgrat les singularitats i peculiaritats d'algunes d'elles. L'historiador va establir que el periodisme polític pròpiament dit, havia nascut a la primeria del segle XIX, amb la Guerra del Francès (1808-1814). En estudiar el periodisme de finals del segle XIX acaba fent judicis de valor ja que qualifica *La Renaixensa* com el punt culminant de periodisme catalanista.

Per a l'anàlisi, utilitzà el concepte d'«opinió pública», molt avançat, cosa que el va portar a reflexionar sobre la capacitat del periodisme de crear opinió i fins i tot d'exercir el proselitisme ideològic.

5. EL POLÍTIC

Hem parlat de les diferents agrupacions catalanistes de les quals Pella i Forgas formà part, juntament amb altres intel·lectuals (La Jove Catalunya, el grup de *La Renaixensa*, Centre Català) que s'havien volgut mantenir al marge de l'actuació política i de les dificultats creixents que això els suposava. Pella i Forgas fou un dels primers intel·lectuals a prendre la decisió de fer el pas a l'acció política.

El projecte regionalista

El 1885, el Centre Català decideix, en un acte que va tenir lloc a la Llotja de Barcelona, redactar un Memorial de Greuges, nom amb què es va conèixer popularment la *Memoria en defensa de los intereses morales y materiales de Cataluña*, que consistia en una sèrie de reivindicacions polítiques i econòmiques amb motiu del projecte de conveni comercial entre l'Estat espanyol i la Gran Bretanya, que perjudicava la burgesia catalana i dels intents d'unificació del dret civil català amb el Codi Civil espanyol. Pella i Forgas va participar-hi activament i va ser qui va donar la forma definitiva al document.

El 10 de març de 1885, el Memorial és adreçat a Alfons XII, a l'estil dels greuges de les antigues Corts catalanes, en un acte presidit per Joaquim Rubió i Ors. El document era fruit de la col·laboració dels intel·lectuals amb la burgesia industrial catalana, i es considera el primer manifest del catalanisme polític.

Malgrat el document, el govern espanyol continuà amb la idea d'unificar el dret civil i les reivindicacions i campanyes a favor del dret civil català van continuar fins al 1889.

Després de la unitat del 1885, arran del Memorial de Greuges, en el si del Centre Català comencen les dissensions. L'any 1887 el grup de *La Renaixensa*, que incloïa Pella i Forgas, sortia del Centre Català perquè considerava el projecte massa radical. El mateix any fundaven la Lliga de Catalunya amb els objectius de reivindicar la oficialitat de la llengua catalana, defensar el proteccionisme econòmic i mantenir el dret civil català.

Coneixedor de la capacitat de la premsa per a influir en el camp de la política, tema que havia analitzat a fons en els seus estudis sobre el periodisme, el 9 de març de 1886, Pella i Forgas, juntament amb Francesc Romaní, van fundar la revista *La España Regional*.

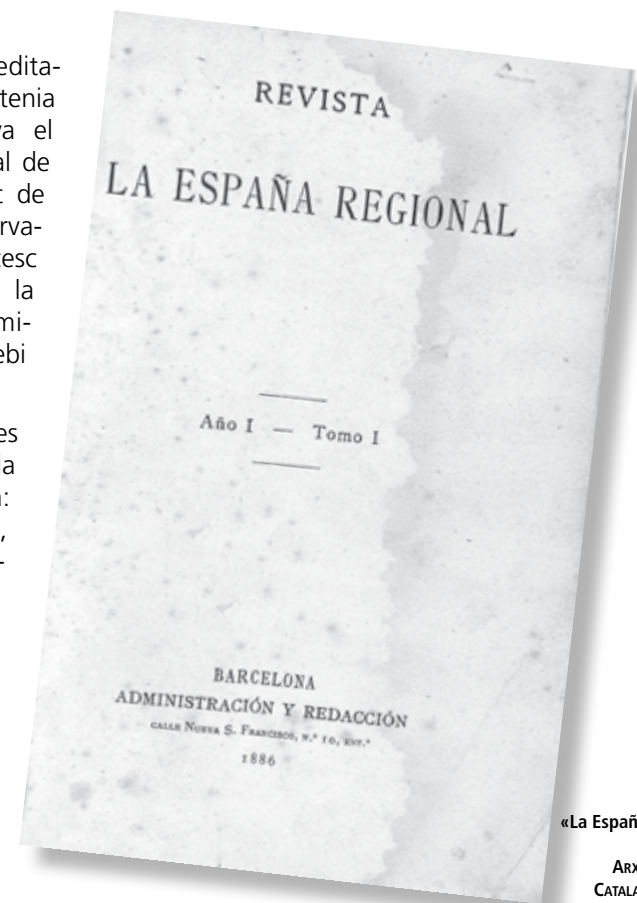
La revista mensual, editada fins al 1893, pretenia portar arreu d'Espanya el programa del Memorial de Greuges, des del punt de vista regionalista conservador. Dirigida per Francesc Romaní, comptà amb la col·laboració econòmica de l'industrial Eusebi Güell.

En les seves pàgines es defensava l'ideari de la burgesia regionalista: lleialtat monàrquica, proteccionisme econòmic i manteniment de la confessionalitat de l'Estat. En les seves aportacions, Pella i Forgas va analitzar les relacions entre Catalunya i altres pobles i nacions i hi defensava que el regionalisme participés en les eleccions a Corts.

Terminològicament, en les pàgines de la revista regionalista, Pella i Forgas utilitzava els conceptes de *nació* i el d'*estat* per a referir-se a Espanya i, en canvi, definia Catalunya com una *nacionalitat*.

L'any 1888, la reina regent Maria Cristina visità l'Exposició Universal de Barcelona. La Lliga de Catalunya li va adreçar un missatge en català, on es demanava un sistema autònom per a Catalunya. Entre les 2.601 signatures de suport, hi figurava la de Pella i Forgas.

El 1889, Pella va participar en un acte en defensa del dret civil català al Teatre Novedades de Barcelona. En aquest acte, Prat de la Riba, amb només 19 anys, va conèixer l'advocat begurenc i quedà molt impressionat per la seva talla com a orador: «A les poques paraules la multitud vibrava, una esgarripança va córrer de cap a cap la vasta sala: l'orador (...) parlava de Catalunya, parlava de la seva llibertat, parlava de l'únic camí per a assolir-la. A nosaltres, joves estudiants que l'aplaudíem, que frisàvem per a començar

Portada de «La España Regional», 1886. ARXIU DE REVISTES CATALANES ANTIGUES.

la gran croada política (...) ens semblava trobar en Pella l'home de les grans lluites parlamentàries que des de la gran trona del Congrés sentida de tota Espanya, tan bella empena podria donar a la causa de Catalunya.»⁵

El 1891, la Lliga de Catalunya es manifestava contrària a la participació electoral, que considerava llastada pel caciquisme, i que no responia als interessos de Catalunya. A partir d'aquí es produeix un clar distanciament entre els homes de la Lliga i Pella i Forgas. Aquest, tot i continuar-hi afiliat, va deixar clar que mantindria la independència a la disciplina del partit i es va decidir a participar a les eleccions generals, que se celebrarien l'1 de febrer de 1891.

El distanciament amb el projecte regionalista i les candidatures a les eleccions a diputat

Pella i Forgas es va presentar com a diputat independent pel Partit Conservador al districte de la Bisbal d'Empordà en els comicis de febrer de 1891. Aquesta actuació el deixava pràcticament fora de la Lliga de Catalunya, fins al punt que el partit va prendre una posició contrària al seu company de files.

Pella i Forgas s'oposava al candidat federalista Pere Puig i Calzada i el possibilista Eusebi Corominas. Al districte de La Bisbal, però, un pacte de sota mà entre conservadors i federalistes no admès per cap de les parts, afavoriria Puig i deixava fora de joc a Pella i Forgas. Efectivament, l'1 de febrer Pere Puig i Calzada obtenia l'acta de diputat pel districte de La Bisbal.

Així doncs, el primer intent de ser elegit diputat de Pella i Forgas s'havia vist abocat al fracàs, i, de retruc, el seu distanciament dels regionalistes s'anava eixamplant.

L'any 1889, des de la Lliga s'havia iniciat un projecte, liderat per Narcís Verdager i Callís, que pretenia aplegar diverses forces catalanistes; procés que va cristal·litzar amb la creació el 15 de març de 1891 de la Unió Catalanista, en la formació en la qual va participar el begurenc. La Unió Catalanista era presidida per Lluís Domènech i Montaner i n'era secretari Enric Prat de la Riba. A Pella se li va oferir un càrrec a la junta de govern, però el va refusar, fet que més endavant la Unió li retreuria.

Del 25 al 27 de març del 1892, la Unió va celebrar la Primera Assemblea a Manresa, en la qual es van aprovar les Bases de Manresa. Hi participaren delegats de diversos àmbits: 120 intel·lectuals, 42 advocats i notaris, 22 metges, 4 eclesiàstics, 10 escriptors, 15 apotecaris, 78 propietaris rurals, 22 industrials i fabricants, dos banquers i 12 comerciants.

La comissió encarregada de la redacció de les *Bases per a la Constitució Regional Catalana*, conegudes com les *Bases de Manresa*, fou presidida

per Josep Torras i Bages, bisbe de Vic. Les bases tenien certa inspiració en el model federal malgrat que, pel que feia referència a l'autogovern, provenien de les antigues constitucions catalanes del 1585 i a la pràctica sustentaven un estatut d'autonomia.

Josep Pella i Forgas, a molta distància ja del projecte regionalista no va participar en l'Assemblea i, posteriorment, va manifestar un gran escepticisme sobre les bases redactades per la Unió Catalanista.

El 1896, Pella i Forgas decideix presentar-se de nou a les eleccions a diputat a Corts per Girona com a candidat independent, però és percebut com el candidat del govern conservador de Madrid. El contrincant a batre era José Herrero Sánchez, qui en aquells moments ja era diputat per Girona, elegit amb el vot de diversos grups, entre ells, els carlistes.

Pella va comptar amb un suport desigual per part dels regionalistes que no varen presentar cap candidatura, tot i estar en aquells moments més oberts a la participació electoral. Encara que era considerat el candidat *català*, ja que, de fet, Herrero ni tan sols parlava català, alguns grups li retreien el suport dels conservadors. D'altra banda, els liberals, que li eren contraris, van intentar identificar Pella i Forgas amb el govern. En canvi, els carlistes, que anteriorment havien donat suport al seu rival, aleshores van demanar el vot per al begurenc.

El 12 d'abril van tenir lloc les eleccions i l'escrutini va donar aquest resultat: Pella, 2.933 vots i Herrero, 2.880. Amb aquest resultat tan ajustat, Pella i Forgas es proclamava diputat a Corts pel districte de Girona.

Tanmateix, el mes de juny, l'acta de diputat de Pella i Forgas va ser declarada nul·la, fet que va deixar commocionada la ciutat de Girona, que es quedava sense diputat a Madrid. Com en la majoria de eleccions de la Restauració en aquells comicis es van denunciar casos de frau. Així, el cas de Pella no va ser únic i, de fet, va provocar moltes especulacions encaminades a denunciar una jugada política fosca per part del govern que mai no es va poder confirmar.

Sense acta de diputat, però amb el seu prestigi intacte, Pella i Forgas, tanmateix, va continuar molt distanciat del catalanisme polític.

La Lliga Regionalista

El fet clau que condicionà la creació de la Lliga Regionalista fou el desastre del 98. La derrota espanyola i la pèrdua de les seves províncies d'ultramar van fer trontollar el règim de la Restauració, fet que propicià que el sector regeneracionista del partit conservador, encapçalat per Francisco Silvela, arribés

⁵ Enric PRAT DE LA RIBA, En Pella y Forgas, «La Veu de Catalunya», Barcelona, 7 de setembre de 1905.

al poder al mateix any. Paral·lelament, el general Camilo García de Polavieja —qui seria ministre de Guerra el 1899— va aconseguir atreure cap al regeneracionisme alguns sectors de la burgesia catalana amb la promesa d'una descentralització de l'Estat.

Amb tot, aquesta consonància entre el govern i la burgesia catalana es va esvaïr ben aviat. El 1899, s'aprovava la llei de pressupostos, la qual preveia una apujada dels impostos a la burgesia per compensar la davallada en els ingressos provocada per la desfeta colonial.

Aquesta apujada dels impostos va ser vista com un atac envers Catalunya i va propiciar la creació de dos nous grups catalanistes, sorgits d'antigues formacions que s'havien anat diluint: el Centre Nacional Català i la Unió Regionalista. El primer el formaven bàsicament joves amb vocació política com Enric Prat de la Riba, Francesc Cambó i el mateix Pella, mentre que el segon l'integraven polítics més veterans de la burgesia industrial i amb una notable influència entre els comerciants.

A més a més, l'altra conseqüència va ser el que s'anomenà *Tancament de Caixes*. A partir del 20 d'octubre de 1899 i els mesos següents, molts propietaris de les indústries i comerços de Barcelona i d'algunes ciutats del voltant es van negar a pagar els impostos al govern de Silvela com a forma de protesta.

El 1900 el Centre Nacional Català i la Unió Regionalista iniciaren una estreta col·laboració. L'any següent, Josep Pella i Forgas, aleshores president de la Societat Econòmica de Barcelona, va tenir un paper fonamental en les negociacions, ja que va ser qui va convocar una reunió entre el Centre i la Unió el 25 d'abril de 1901. En aquella reunió els dos grups es van fusionar per formar la Lliga Regionalista, considerada com el primer partit espanyol modern. Amb el temps també s'hi afegirien alguns polítics que havien militat als partits dinàstics.

Així doncs, la Lliga Regionalista era un partit catalanista, conservador i monàrquic. Els seus objectius polítics serien l'obtenció de l'autonomia per a Catalunya (regionalisme) i una modernització d'aquesta. La seva base social l'integraren, bàsicament, la burgesia catalana, amb el suport d'alguns elements de l'Església.

La creació del partit va respondre també a la conjuntura electoral. L'acord principal de la reunió fundacional era la formació d'una candidatura per a les eleccions a Corts del 19 de maig de 1901. Amb aquesta candidatura, la Lliga obtingué una inesperada victòria a Barcelona, trencant per primer cop el bipartidisme dels partits dinàstics, amb la obtenció de 6 diputats a les Corts.

Pella i Forgas va formar part del primer òrgan de direcció de la Lliga Regionalista al costat d'homes com Lluís Duran i Ventosa, Domènech i

Montaner, Francesc Cambó i Raimon d'Abadal, del Centre Nacional; i el doctor Robert (qui ostentava la presidència), Albert Rusiñol i Manuel Reventós, de la Unió Regionalista.

Després de l'èxit de les eleccions a Corts, calia preparar les candidatures a les eleccions municipals, convocades pel novembre del 1901. Pella i Forgas, tot i que va tenir dubtes perquè no percebia prou suport del partit, va formar part de la candidatura a l'Ajuntament de Barcelona, al costat de Jaume Carner, Puig i Cadafalch, Joan Freixas, Ildefons Sunyol, Gil Saltor i Francesc Cambó. Després d'una campanya electoral amb forts enfrontaments dialèctics entre els candidats republicans i els catalanistes, la Lliga Regionalista va obtenir 11 regidors, els republicans 10, els liberals 4 i també va sortir elegit un socialista independent.

Amb aquest resultat, Pella i Forgas es va convertir en regidor de l'Ajuntament de Barcelona i ocupà el càrrec de primer tinent d'alcalde.

L'èxit de les eleccions del 1901 no es va repetir a les eleccions a Corts del 1903, i això va provocar una forta crisi en el si de la Lliga Regionalista, esperonada pel Partido Republicano Radical, creat per Alejandro Lerroux per defensar l'anticlericalisme i l'espanyolisme.

Pella i Forgas va atribuir el problema de la Lliga al fet que funcionava només moguda per l'interès electoral, amb la qual cosa, segons el begurenc, sucumbia a l'oportunisme en la política d'aliances electorals, ja que en cada districte electoral pactava amb qui més li convenia.

El 1904 es va escindir l'ala liberal de la Lliga, formada per Jaume Carner, Domènech i Montaner i Joaquim Lluhi, per estar en desacord amb la decisió de Prat de la Riba i Cambó d'acollir amb un discurs de benvinguda el rei Alfons XIII en la seva visita a Barcelona d'aquell abril. D'aquesta manera, la Lliga esdevingué un partit essencialment dretà afavorit per la davallada dels partits monàrquics a Catalunya, que oferia als sectors conservadors una ideologia i un programa mobilitzador acceptable i que era l'única possibilitat eficaç d'oposar-se als partits republicans.

La defenestració política de Pella i Forgas per part de la Lliga Regionalista

Les eleccions a diputats de 1905 tenien una gran importància per a la Lliga i per al catalanisme. Primer, perquè el 1903 la Lliga ja no havia pogut complir amb les expectatives electorals; segon, perquè eren les primeres eleccions després de la greu crisi de 1904 i haurien de servir per a comprovar fins a quin punt l'escissió liberal penalitzaria electoralment la Lliga. I en tercer lloc, perquè la candidatura regionalista apareixia com l'única opció de dretes amb prou capacitat per a barrar el pas al republicanisme triomfant a Barcelona des del 1903.

Aquí entrem en el capítol més polèmic de la vida de Pella i Forgas. La versió que ha quedat per a la història —la versió de la Lliga Regionalista— és que el polític, que formava part d'una candidatura de cinc membres, de la qual només en van sortir elegits dos diputats, en no obtenir prou vots dins de la candidatura, falsificà unes actes electorals per tal de convertir-se en un dels diputats electes, fet que li va valer l'expulsió de la Lliga.

Aquest episodi tan obscur, en què Pella apareix com un polític corrupte, va ser estudiat per Borja de Riquer,⁶ en un article publicat el 1981, que qüestionava la versió de la Lliga. La versió *oficial* de la Lliga és la que van donar Prat de la Riba i Cambó: el mateix dia de les eleccions, el 10 de setembre de 1905, al vespre, Pere Pagès, un dels apoderats de la Lliga, va donar a Pella dues actes de diferents districtes, i Pella es va fer responsable de dur-les a la Junta del Cens, a l'Ajuntament. El dilluns 11, Cambó comunicava a Prat de la Riba que les actes no havien arribat a la Junta del Cens.

Quan les actes van aparèixer finalment, el 12 de setembre, havien estat matusserament modificades i amb els nous resultats, Pella s'assegurava l'acta de diputat. Prat de la Riba en unes notes manuscrites aplegades sota el títol «Cas d'en Pella»⁷, explica que el fill de Josep Pella i Forgas, Ramon, va confessar-li que havia estat ell qui, davant de la injustícia que suposava que el seu pare no hagués estat elegit, havia manipulat les actes. Pella, però, no va voler acceptar la participació d'aquest fill seu en tot l'afer i va voler assumir-ne totes les conseqüències. Ara bé, Prat de la Riba ho sabia i va callar. Sigui com vulgui, Pella va ser forçat a presentar la baixa de la Lliga, i amb aquest afer, la Lliga certificava la seva honestedat electoral.

Segons De Riquer, en aquest afer cal considerar alguns factors. El primer, és que hi havia greus desavinences entre Pella i Forgas i Cambó en el si de la Lliga. El jurista begurenc culpava Cambó de les desfetes electorals del partit: «Cambó era, de fet, l'home que organitzava les campanyes electorals de la Lliga, l'home de les conxorxes i aliances. És força curiós que, a totes les crisis internes de la Lliga, Cambó hi juga un paper destacat i acaba com a gran triomfador. Els vençuts per ell sempre li recordaran amb notòria rancúnia.»⁸

D'altra banda, Pella i Forgas, descontent amb la política d'aliances i conxorxes electorals, que segons ell, desvirtuava els principis de la Lliga, havia començat a escriure articles per tal de denunciar-ho, tot i que el partit l'havia pressionat perquè no els publicués.

De Riquer considera Pella una víctima necessària per tal d'exculpar la Lliga de frau electoral: «El més significatiu de tot, al meu parer, és que l'home que

⁶ Borja DE RIQUER, La «defenestració» política d'en Pella i Forgas, o sobre la pretesa «honradesa» electoral de la Lliga, «Revista de Girona», num.97, 1981, pp. 243-250.

⁷ Prat de la Riba, «Cas d'en Pella», Notes manuscrites, Arxiu Prat de la Riba. Arxiu Nacional de Catalunya.

primer denuncia les “conxorxes” i els embolics sigui el gran “sacrificat” per a donar públic testimoni de l'honestedat electoral de la Lliga. Quina ironia! En Pella i Forgas, convertit en l'esca del pecat, serà foragitat del seu partit amb notori rebombori, mentre que els inspiradors d'una política d'aliances electorals, que com a mínim es podia qualificar de “poc clara”, els qui toleraven i fins amagaven certes “petites” maniobres, els qui volien captar per al seu partit jutges i fiscals, etc., etc., aquests en sortiran de tot l'assumpte no sols amb les mans netes sino àdhuc convertits en els símbols de la defensa de la puresa del sufragi. I alguns d'aquests sabien qui havia estat en realitat el falsificador de les actes de Barcelona i callaren».⁹

De Riquer acaba reflexionant sobre com de poc nets eren els mètodes electorals emprats a Catalunya a principi del segle XX: «Totes les forces polítiques, des de la Lliga fins als republicans, passant evidentment per les escorrialles dels partits dinàstics, per molt que es digui, no tenien gaire manies a utilitzar el frau, la falsificació d'actes, la suplantació o fins i tot la coacció. Però calia mantenir les formes i donar testimoni de portes enfora d'honestedat, fins al punt de sancionar espectacularment i públicament alguns dels seus més destacats membres que s'havien “descarriat”».¹⁰

Així doncs, amb aquesta visió de Riquer del 1981, sembla que els desprestigi polític de Pella i Forgas no té tant fonament com fins al moment es creia, tot i que ell el va haver de patir, i aquest dissortat episodi va fer que s'apartés per sempre més de la política.

De resultes de la seva expulsió de la Lliga, Pella i Forgas va escriure un llibre, *La crisis del catalanisme*, que es publicà el 1905. En l'obra, Pella reitera la seva idea que la Lliga s'havia convertit en un mer aparell electoralista i s'havia anat buidant del contingut regionalista que era la seva raó de ser quan va ser fundat.

⁸ Borja DE RIQUER: op. cit., p. 250.

⁹ Borja DE RIQUER: op. cit., p.250.

¹⁰ Borja DE RIQUER: op. cit., p.250.

6. L'ADVOCAT I JURISTA

Amb la fi de la seva carrera política, Pella i Forgas es va dedicar als estudis jurídics. No oblidem però, que el jurista havia exercit d'advocat al llarg d'una dilatada carrera professional que li havia donat molt prestigi. També cal destacar que, al final de la seva vida, l'advocat tenia una de les biblioteques particulars més importants del país en temes de dret. Una part de la biblioteca es troba actualment al Col·legi d'Advocats, mentre que la resta va ser adquirida el 1985 per la Diputació de Girona als descendents de Pella i Forgas.

L'advocat

En el discurs inaugural de l'Acadèmia de Legislació i Jurisprudència, entitat que el 1906 presidia, que va pronunciar sota el títol d'*El ejercicio de la jurisprudencia especialmente en Cataluña*, va explicar la seva visió i el seu concepte de l'home de dret. Pella i Forgas no concebia que el dret s'apliqués de manera rutinària o mecànica, sinó que considerava que el jurista havia de cultivar la literatura, la filosofia i la història com a contrapès de la seva disciplina. Només així, en l'opinió de Pella, els criteris jurídics tenien una base que facilités la justesa a la norma que demana el procediment jurídic.

Veiem doncs, que amb la seva vida, Pella i Forgas va exemplificar l'ideal que tenia de l'exercici del dret: justesa a la norma, no aplicada d'una manera mecànica sinó ponderada pel contrapès del conreu de la literatura, la filosofia i la història.

Pel que fa als seus estudis pròpiament jurídics, Pella i Forgas, és un home eminentment pràctic. Així veiem com l'home de la Renaixença que era un idealista quan estudiava la història, en temes de dret es converteix en un home que toca molt de peus a terra. Tant si parla de patents, com de dret civil, els seus tractats estan pensats, com veurem, per a ser utilitzats en la pràctica del dret. I en el cas dels estudis històrics d'aspectes del dret, aquests sempre conclouen amb un pas al realisme polític i amb un programa de com fer possible la seva implantació.

Amb aquest esperit pràctic, havia publicat l'any 1892 una obra titulada *Patentes de invención y derechos del inventor*, tema en que va aprofundir a *Nuevo tratado de patentes de invención*, publicat el 1904. Aquesta darrera aportació constitueix el primer comentari a la Llei de Propietat Industrial de

1902, una obra pensada per a la pràctica del dret i que obriria un camí en una època en què no s'havia publicat res sobre la matèria.

El defensor del dret civil català

La codificació del dret espanyol de 1889 no va aconseguir el seu objectiu d'unificar el dret civil. Les circumstàncies polítiques i culturals van impedir que la codificació es portés a terme amb la pressa que els juristes reclamaven, fet que va impedir la unificació del dret civil.

Les diferents constitucions en vigor al llarg del segle XIX manifestaven la necessitat d'un Codi civil únic. Tanmateix, i sobretot per la influència dels propietaris agrícoles catalans que volien mantenir els seus drets, no es va poder aconseguir l'ideal racionalista d'un codi civil únic. Les diferents constitucions del segle XIX establirien una excepció a la proclamada necessitat del Codi civil únic; i així, obririen la porta als legisladors de la Codificació per tal de mantenir els drets territorials.

Com hem vist, una de les reivindicacions que els partits regionalistes portaven al seu programa era el manteniment del dret civil català, del qual Pella i Forgas n'era un dels més fermes defensors.

El 1905, en una obra titulada *Llibertats i antich Govern de Catalunya*, Pella i Forgas es lamentava del fet de com s'havien anat perdent el dret públic, les institucions polítiques i les llibertats de l'antiga Catalunya. Aquest estudi enllaça amb els estudis històrics en què Pella analitzava la particular naturalesa del dret català, fonamentada en el pacte amb el sobirà i del qual aquí en lamenta la decadència.

El 1912, pronuncia una conferència a l'Acadèmia de Legislació i Jurisprudència que portava per títol *Codificación moderna y codificación catalana*, on Pella parla del que anomena «gran litigi» de la codificació espanyola i propugna el retorn als grans tractadistes catalans del segle XV. Després de l'anàlisi històrica, fa una crida al realisme polític i propugna la creació d'un poder legislatiu a Catalunya amb facultat de legislar sota el poder central, per tal de salvar el dret civil català.

No és estrany doncs, que l'obra més important de la seva producció jurídica sigui el *Código Civil de Cataluña. Exposición del Derecho Catalán comparado con el Código Civil*, a la qual dedicà els darrers anys de la seva vida. L'obra va aparèixer en quatre volums, els tres primers el 1916, el 1917 i el 1918. El quart volum apareixeria pòstumament, el 1919, ordenat i acabat pel seu fill Ramon Pella.

Pella i Forgas, en aquesta obra es proposa exposar el dret civil català i comparar-lo amb l'espanyol punt per punt, per tal de facilitar l'aplicació pràctica de les qüestions jurídiques. El text va seguint el mateix ordre per capítols del

Codi Civil i a cada punt hi afegeix acotacions de jurisprudència del Tribunal Suprem, a més de la doctrina dels autors catalans antics i moderns, els comentaristes dels drets romà i canònic i els moderns expositors del Codi francès.

Amb aquesta exposició explica amb tot detall, una per una, cada institució del dret civil català amb tots els seus elements constitutius, interns i externs.

En el seu programa hi ha la clara intenció d'establir els límits que separen el patrimoni català en la seva relació de veïnatge amb el Codi Civil espanyol, per tal d'evitar les freqüents invasions del darrer que es donaven en aquell moment.

Tots els comentaristes de l'obra coincideixen a considerar-lo un pioner en la compilació del dret civil català, al qual va salvar del seu deteriorament progressiu i dels primers a marcar un camí per tal d'atorgar competències legislatives en aquesta matèria a les comunitats autònomes. De fet, la Constitució autonomista del 1978, que atorga competències per legislar en matèria civil a aquelles comunitats autònomes que tinguessin dret civil vigent en el moment de l'entrada en vigor de la Constitució, respon a aquest ideal que Pella havia esbossat el 1912 a la conferència a l'Acadèmia de Legislació i Jurisprudència amb el títol *Codificación moderna y codificación catalana*.

Portada de «Patentes de invención y derechos del inventor», Barcelona, 1892.

Portada de «Llibertats i antich Govern de Catalunya», Barcelona, 1905.

Portada de la segona edició de «La crisis del catalanisme», Barcelona, 1906.

Portada de «Código Civil de Cataluña», Tomo II. Barcelona, 1917

ARXIU GENERAL DE LA DIPUTACIÓ DE GIRONA, BIBLIOTECA PELLA I FORGAS.

7. EL PELLA I FORGAS CIUTADÀ

Com a ciutadà, Pella i Forgas encarnava l'ideal de la Renaixença de l'home compromès amb la seva època, el seu país i molt especialment amb el seu Begur natal.

Amb aquest esperit, Pella va participar en nombroses entitats culturals i va arribar a presidir-ne més de mitja dotzena.

Pella i Forgas, president d'entitats barcelonines

Com a president, va estar al capdavant de l'Ateneu Barcelonès (1893-1894), l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació, La Societat Econòmica d'Amics del País, la Junta de Belles Arts, la Reial Acadèmia de Bones Lletres (del 1911 fins a la seva mort), l'Ateneu Empordanès, la Comissió de Monuments Històrics de la província de Barcelona, així com també va ser corresponsal de l'Acadèmia d'Història i d'Heràldica italiana, i un dels fundadors de l'Acadèmia de la Llengua Catalana (1881). Pel seu abast cultural volem destacar la presidència de l'Ateneu Barcelonès.

El juliol de 1893, Pella va ser nomenat president de l'Ateneu Barcelonès, d'on va ser membre tota la vida des que es va donar d'alta el 1873. L'Ateneu Barcelonès, com a centre de difusió cultural, era el més important de Catalunya.

El discurs presidencial que Pella va pronunciar portava per títol *La crisis social. Filosofia de la historia contemporanea*, on analitzava diversos aspectes de la crisi social que la ciutat i el país vivien en aquell moment i plantejava com a solució dels problemes l'estricta aplicació del dret.

En aquella època l'Ateneu era un centre molt viu que debatia i participava en tots els esdeveniments amb transcendència social. En aquest context, per exemple, l'Ateneu va participar en el Congrés Català de Jurisconsults, va obrir una subscripció a favor dels soldats espanyols destinats a Melilla i va emetre una condemna pública molt ferma per l'atemptat al Liceu.

L'any 1885, sota la presidència d'Àngel Guimerà i amb el suport de Pella i Forgas, es va imposar el català com a llengua de l'Ateneu.

El veí de Begur

Pella i Forgas sentia passió per Begur: era el seu refugi intel·lectual alhora que també l'objecte de les seves recerques històriques. Tot i que popularment se'l veia una mica distant, tancat a la torre i estudiant documents, el seu compromís amb la vila és innegable.

Se li atribueix, com a fruit dels seus esforços, que s'instal·lés a Begur el Semàfor, nom amb què és conegut l'observador meteorològic d'orientació de vaixells.

A Begur hi rebia moltes amistats, com per exemple, la visita a principis de 1886 del seu amic Jacint Verdaguer, que li va dedicar el seu poema *L'Empordà*, una gran personalitat aleshores, qui va ser rebut per l'Ajuntament amb tota la solemnitat.

Una de les moltes anècdotes que fan referència a Pella, és que un estiu a finals del segle XIX va ser mobilitzat el sometent, una institució que ell havia estudiat. Explica Lluís Costa a la seva obra sobre el begurenc: «El primer de presentar-se, amb l'arma reglamentària sota el braç, fou Josep Pella. Els que no sabien que l'il·lustre personatge formava part del cos, li mostraren l'estranyesa, obtenint per resposta: "Em presento com a bon soldat"». ¹¹

Il·lustració feta per Pella i Forgas per al seu llibre «Historia del Ampurdán». En l'edició facsimil de 1980, p.19. AMP

Pella i Forgas també va ser un gran amant de l'art i tenia una col·lecció pictòrica notable. A vegades, fins i tot restaurava pintures malmeses. També havia realitzat dibuixos per il·lustrar la seva obra històrica *Historia del Ampurdán*. I, amb el dinamisme que el va caracteritzar al llarg de tota la seva vida, aprofitava les estances a Begur per pintar ell mateix, com a aficionat. A Begur era habitual veure'l amb els estris en algun racó del poble o les platges, lliurant-se a la seva afició.

El setembre de 1918, per la Festa Major de Begur, per santa Reparada, Pella i Forgas, fa la darrera estada a la seva vila natal. El 9 d'octubre, de nou a Barcelona, va morir víctima de la virulenta epidèmia grip que va causar grans estralls arreu del món.

El primer ple de l'Ajuntament de Begur després del funeral, el 30 d'octubre va expressar el condol del municipi per un dels seus fills més il·lustres i de qui va destacar que havia estat un fervent patriota. El 1923, l'Ajuntament també recollia la proposta popular, al capdavant de la qual hi havia el seu amic Salvador Raurich, de posar el nom de Pella i Forgas la plaça de Begur on es troba el mas familiar i col·locar una placa a la casa, coneguda popularment com a «can Pella».

D'altra banda, l'Ateneu Barcelonès, amb motiu de la mort del seu soci i antic president va dedicar-li aquest homenatge: «era un patrici eminent: model d'alta y noble laboriositat, escriptor pulquèrrim, historiador y jurista sapientíssim y, per tant, verdadera glòria de la nostra pàtria, que li és deudora de tantes y tan preuades obres mercès a les quals Catalunya ha pogut adquirir nova consciència de sí mateixa y avençar ardidament pel camí de les seves rehabilitacions històriques y jurídiques.» ¹²

La torre de can Pella i Forgas. Comercial Prat. COL·LECCIÓ PEDRITO CARRERAS.

¹¹ Lluís COSTA FERNÁNDEZ: *Josep Pella i forgas i el catalanisme*. Barcelona, 1997, Rafael Dalmau Editor, p. 117.

¹² Arxiu Ateneu Barcelonès. Acta de l'11 d'octubre de 1918.

BIBLIOGRAFIA

Obres de Josep Pella i Forgas

I. Llibres

1. *Las Cortes Catalanas* (en col·laboració amb J. Coroleu). Barcelona, Imp. De la Revista Històrica Llatina, 1876, 418pp.
 2. *Lo sometent. Noticias històriques i jurídiques de sa organització* (en col·laboració amb J. Coroleu). Barcelona, Imp. De la Renaixensa, 1877, 125pp.
 3. *Los fueros de Cataluña* (en col·laboració amb J. Coroleu). Barcelona, Imp. De L. Tasso, 1878, 770 pp.
 4. *Historia del Ampurdán. Estudio de la civilización de las comarcas del nordeste de Cataluña*. Barcelona, Imp. Tasso, 1883. 2º edició: Olot, Imp. Abert, 1980, 788 pp.
 5. *Las patentes de invención y los derechos del inventor*. Barcelona, Industria e Invencciones, 1892, 256 pp.
 6. *Tratado de las relaciones y servidumbres entre las fincas. Examen especial de las ordinaciones llamadas de «Santacília»*. Barcelona, Imp. J. Espasa, 1901, 226 pp.
 7. *Nuevo tratado de patentes de invención con arreglo a la ley de propiedad industrial de 16 de Mayo de 1902 y su Reglamento de 12 de Junio de 1903. Obra de utilidad para inventores, fabricantes y curiales*. Barcelona, Imp. De J. Espasa, 1904, 239 pp.
 8. *Libertats y antic govern de Catalunya*. Barcelona, Estudis Universitaris Catalans, Imp. F. Puig, 1905, 328 pp.
 9. *La crisis del catalanisme*. Barcelona, Imp. D'Henrich i Cia, 1905, 104 pp.
 10. *Código civil de Catalunya. Exposición del derecho catalán comparado con el Código Civil español*. Barcelona, vol I (1916), II (1917), III (1918) i IV (1919). 2ª edició: Barcelona, Ed. Vela, 1943.
- ### II. Oposcles
11. *Un català il·lustre: D. Josep de Margarit i de Biure*. Girona, Imp. V. Dorca, 1876, 52 pp. Biografia premiada al Certamen de la Asociación Literaria, Girona, 1875.
 12. *La crisis social. Filosofía de la historia contemporánea*. Barcelona, Imp. D'Henrich i Cia, 1893, 26 pp. Discurs presidencial llegit a la Sessió Pública celebrada a l'Ateneu barcelonès el 14 de desembre de 1893.
 13. *Contesta de J. Pella i Forgas al discurs de Frederic Rahola i Tremols,*

- «Baltasar Gracián, escritor satíric, moral i polític del segle XVII». Barcelona, Imp. De la Casa de Caritat, 1902, 32 pp.
14. *El ejercicio de la jurisprudencia especialmente en Cataluña*, Barcelona, Imp. De J. Jepús, 1906, 25 pp.
 15. *Contesta de Josep Pella i Forgas al discurs de Joaquim Botet i Sisó, «Data aproximada en que'ls grechs s'establiren a Empories y estat de cultura dels naturals del país al realitzar aquell establiment»*, llegit a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. Girona, 1908, 74 pp.
 16. Joan Pere Fontanella. Biografia. Barcelona, 1911.
 17. *Codificación moderna y codificación catalana. Sistema de ley escrita en las constituciones de Cataluña*. Barcelona, Imp. Fills de J. Jepús, 1912, 30 pp.
 18. *Contesta de Josep Pella i Forgas al discurs d'Ernest Moliné i Brasés, «La primera vinticinquena dels Jocs Florals»*. Barcelona, Imp. De la casa de Caritat, 1913, 57 pp.
 19. *Contesta de Josep Pella i Forgas al discurs de Lluís Segalà i Estalella, «El Dr. Josep Balari y Jovany»*, llegit a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. Barcelona, Imp. De la Casa de Caritat, 1916, 47 pp.

III. Articles

20. «Lo Monestir de las Medas», dins *La Renaixensa*, 3 (1-II-1872) p. 31-32; 22 (5-XII-1872), p. 283-284 i 23 (1-I-1873), p.295-297.
21. «La Ciencia á Catalunya», dins *La Renaixensa*, 5 (1-IV-1873), p. 54-57. Discurs llegit en inaugurar els treballs de la secció de ciències de la Jove Catalunya.
22. «Estudis historichs de las festas de la immaculada Concepció á Barcelona dins l'any 1618», dins *La Renaixensa*, 29 (10-XII-1873), p. 333-334, i 30 (20-XII-1873), p. 345-346.
23. «Desde Madrid», dins *La Renaixensa*, 14 (20-V-1874), p. 165-166.
24. «Un embajador catalán en la corte de Luis XIII. Episodio de la separación y guerra de Cataluña. 1641», dins *Revista Històrica*, III (1876), p. 97-103.
25. «Ateneo barcelonés», dins *Revista Històrica*, III (1876) p. 364-365.
26. «Catalunya francesa. Quadros historichs del sigle XVII», dins el volum dels Jocs Florals de Barcelona, any

1876.

27. «La renaixensa de Irlanda», dins *La Renaixensa*, 2 (1878), p. 44-69.
28. «La renaixensa de Hungria», dins *La Renaixensa*, 5 (1878), p. 177-198.
29. «La renaixensa de Portugal», dins *La Renaixensa*, 1 (1878), p. 1-26.
30. «Periodisme: estudis historichs del de Catalunya», dins *La Renaixensa*, IX (1879), p. 21-37, 57-75, 112-126 i 151-162.
31. «Monedes de Palamós», dins *Revista de Gerona*, III (1879), p. 497-504.
32. «Els furs de Catalunya subsisteixen de dret» (en col·laboració amb J. Coroleu), dins *La Renaixensa* XII (1882), p. 185-189.
33. «El Bajo Ampurdán», dins *Revista de Gerona*, VIII (1884), p. 257-260.
34. «La gran invasión francesa en Cataluña del año 1285», dins *Revista de Ciencias Històriques*, IV (1886), p. 120-145.
35. «El regionalismo en España: Aragón y Galicia» dins *La España Regional*, I (1886) p. 71-73 i 161-173.
36. «La independència de Irlanda», dins *La España Regional*, I (1886), p. 278-289 i 596-609.
37. «Inoportunidad del Congreso Jurídico de Madrid y de la codificación española», dins *La España Regional*, II (1886), p. 333-338.
38. «Galicia, provincias Vascongadas y Navarra», dins *La España Regional*, II (1886), p. 69-90.
39. «Marcha del regionalismo catalán», dins *La España Regional*, II (1886), p. 151-162.
40. «La región gallega», dins *La España Regional*, II (1886), p. 242-245.
41. «Discurs del Sr. Joseph Pella y Forgas», dins *Certamen Literari de La Bisbal*, 1885, Barcelona, Tip. Ullastres, 1886, p. Ullastres, 1886, p. 13-18. (Discurs reivindicatiu de la personalitat històrica de Catalunya).
42. «Discurso sobre el destino de Gerona en la historia», dins *Certamen de la Asociación Literaria*, 1887, p.17-25, i dins *La España Regional*, III (1887), p. 773-778.
43. «Un gran ejemplo para la nobleza catalana. El Palacio de Perelada», dins *La España Regional*, III (1887), p. 97-112.
44. «El regionalismo catalán y gallego en la isla de Cuba» dins *La España Regional*, III (1887), p. 363-369.
45. «Los ataques que el regionalismo

catalán dirige el Excelentísimo Sr. D. Juan de Valera, de la Academia Española, Ministro plenipotenciario de España en Bruselas», dins *La España Regional*, III (1887), p. 665-682.

46. «Patentes de invención. Dificultades que presenta en la práctica judicial el artículo 55 de la ley para la concesión de patentes, y reforma que debería introducirse», dins *La España Regional*, IV (1888), p. 108-112.
47. «Consecuencias de la unión de las coronas de Aragón y Castilla», dins *La España Regional*, IV (1888), p. 238-245.
48. «El sistema parlamentario, la democracia, las clases y los gremios», dins *La España Regional*, IV (1888), p. 1-11, i 101-112.
49. «Contestación a las observaciones que D. Francisco Pi y Margall ha dirigido a los regionalistas», dins *La España Regional*, V (1888) p. 193-198.
50. «Una memoria sobre el concepto de regionalismo dentro de la unidad de la Patria», dins *La España Regional*, V (1888), p. 385-390.
51. «Constitución histórica de Cataluña» (en col·laboració amb J. Coroleu), dins *La España Regional*, V (1888), p. 221-239, 314-325, i VI (1889), p. 296-306.
52. «Destrucción de una fábula histórica. La lucha de los españoles por su independencia en la época romana y el héroe Viriato», dins *La España Regional*, VII (1889), p. 260-263.
53. «De la propaganda para la unión entre España y Portugal», dins *La España Regional*, VIII (1890), p. 26-35.
54. «Necrología de José M. de Ferrer y José M. Borrell», dins *La España Regional*, VIII (1890), p. 89-91.
55. «Memorias inéditas de un caballero catalán del siglo XVII. D. Jerónimo de Real de Fontclara de Gerona», dins *La España Regional*, VII (1889), p. 352-362, 462-464, 531-541; IX (1890) p. 70-76, 270-274, 549-556; X (1891), p. 65-74, i XII (1892) p. 74-82.
56. «Teóricos y optimistas políticos. A propósito de la obra de Taine "Le Régime Moderne"», dins *La España Regional*, XI (1891), p. 97-103.
57. «El Cesarismo ó sea la alianza de la Filosofía y el sable. A propósito de la obra de Taine "Le Régime Moderne"», dins *La España Regional* XI (1891), p. 198-204.
58. «Polémica importante. Ideólogos y prácticos» (comentaris al debat

sobre la situació de l'esuskera), dins *La España Regional*, XI (1891), p. 296-302.

59. «Proyecto de reforma de les leyes provincial y municipal», dins *La España Regional*, XI (1891), p. 401-420, 481-490; XII (1892), p. 481-491.
 60. «Sentencia del Tribunal Supremo en pro del derecho foral», dins *La España Regional*, XI (1891), p. 481-491.
 61. «Las patentes de invención y los derechos del inventor», dins *La España Regional*, XII (1892), p. 493-516.
 62. «¿Es cierta la llegada de Colón a Barcelona á raíz del descubrimiento de América?», dins *La España Regional*, XIII (1892), p. 125-141.
 63. «Conveniencia de llegar á un acuerdo sobre la propiedad intelectual é industrial entre España y los países neolatinos de América», discurs llegit al Congrés Científic mercantil, dins *La España Regional*, XIV (1893), p. 494-502.
 64. «Establiment per Jaume I del Consell de Cent de Barcelona», dins *Congreso de Historia de la Corona de Aragón*, I (1909), Barcelona, p. 37-51.
 65. «Unes memòries de la guerra de la independència», dins *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, VI (1911-1912), p. 1-6, 420-430 i 479-501.
 66. «Las glorias de Gerona», dins *Suplemento Literario de El Autonomista*, Octubre, 1921, p. 1-2.
- ### IV. Poesia
67. «L'àngel del sepulcre (sobre la tomba de mon amic F.T.M.)», dins *La Renaixensa*, 19 (1.XI-1872), p. 238.
 68. «La jove Catalunya», dins *La Renaixensa*, 9 (20-V-1873), p. 112-114.
 69. «Ma germana», dins *La Renaixensa*, 25 (1-XI-1873) p. 288.

Bibliografia consultada

ABARCA, Puri (2018). «Josep Pella i Forgas: entre la política i el periodisme, camí de la recerca». *Estudis del Baix Empordà*. Institut d'Estudis del Baix Empordà. Sant Feliu de Guíxols.

ALBERCH I FUGUERAS, Ramon (1987). «Notes per a una biografia d'en Josep Pella i Forgas». *Jornades d'Història de l'Empordà*. Homenatge a J. Pella i Forgas, Girona: Patronat Francesc Eiximenis.

ALBERCH I FUGUERAS, Ramon; BO-

ADAS I RASET, Joan (1985). «Josep Pella i Forgas, més enllà de l'homenatge». *Revista de Girona*, núm. 111, p.50-54.

BADIA-HOMS, Joan (1984). «Josep Pella i Forgas, precursor de la investigació arqueològica a l'Empordà». *Estudis del Baix Empordà*, núm. 3. Institut d'Estudis del Baix Empordà. Sant Feliu de Guíxols, p.189-200.

BIBLIOTECA NACIONAL DE ESPAÑA. Hemeroteca digital.

COSTA, Lluís (1997). *Josep Pella i Forgas i el catalanisme*. Episodis de la Història. Barcelona: Rafael Dalmau. GIRONA I LLAGOSTERA, Daniel (1921). «En Josep Pella y Forgas». *Butlletí de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*. Any XXI, gener-març de 1921, número 70, p. 1-14.

GUILLAMET, Jaume (1984). «Josep Pella i Forgas, primer historiador del periodisme a Catalunya». *L'Avenc*, número 68, febrer de 1984.

MAS I SOLENCH, Josep M. «Josep Pella i Forgas. Un jurista entra la política i la història». *Món jurídic*, número 8, març 1993, p. 39-42.

PLA, Josep (1966-1984). *Obra Completa*, Barcelona: Destino

Josep Pella i Forgas. *Commemoració de la seva «Història de l'Empordà»*. Institució Obra del Ballet Popular. 24 d'abril de 1983. XXIII Dia Universal de la Sardana.

PRAT DE LA RIBA, Enric (1905). «En Pella y Forgas». *La Veu de Catalunya*, setembre de 1905.

RAURICH I FERRIOL, Salvador (1918). *En Josep Pella i Forgas*. Nota biogràfica. Homenatge a En Josep Pella i Forgas, 1852-1918, historiador del Empordà, jurisconsult, fill ilustre de Bagur. Barcelona.

RIQUER, Borja de (1977). *La Lliga Regionalista: la burgesia i el nacionalisme (1898-1904)*, Barcelona: Edicions 62.

RIQUER, Borja de (1981). «La "defenestració" política d'en Pella i Forgas, o sobre la pretesa "honradesa" electoral de la Lliga», *Revista de Girona*, num.97, pp. 243-250.

TORROELLA I PLAJA, Miquel (1892). *Brevs observacions a la Historia del Ampurdán*. Girona: Impremta Pacià Torres.

VILA, Pep (2013). «Josep Pella i Forgas, poeta i prosista». *Estudis del Baix Empordà*, núm. 32. Institut d'Estudis del Baix Empordà. Sant Feliu de Guíxols, p. 331-357

ANNEX

Revistes en què col·laborà Pella i Forgas

1. Revistes en què jugà un paper destacat en l'aparició i direcció
 - Revista Histórica
 - Revista Histórica Latina
 - La España Regional
2. Revistes en què col·laborà
 - El federalismo
 - Sometent
 - Revista jurídica de Catalunya
 - Boletín de la Real Academia de Buenas Letras
 - La Renaixensa
 - Revista de Gerona

AGRAÏMENTS

Volia agrair a l'Ajuntament de Begur la confiança d'encarregar-me aquesta obra. A Puri Abarca, tècnica de Cultura de Begur i Núria Casellas, arxivera de Begur, la paciència i l'ajuda. A l'Arxiu de Palafrugell per tenir, com sempre, tota la disposició per consultes i materials. A la Biblioteca de la Diputació de Girona, les facilitats. I a Joaquim Badia i Tobella, advocat i magistrat jubilat, el seu saber jurídic conreat al llarg dels seus 90 anys.

Caricatura de Pella i Forgas extreta de «L'Esquella de la Torratxa», Barcelona, 22 de setembre de 1905.

AJUNTAMENT DE BEGUR
Àrea de cultura